

MARIA ZABŁOCKA

Uniwersytet Warszawski

KILKA REFLEKSJI O STANIE POLSKIEJ ROMANISTYKI NA TLE ZMIAN USTAW O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

1. Starożytni Rzymianie nie bez powodu starali się zachować stabilność prawa, byli przeciwnikami nieuzasadnionych, nieprzemysłanych ustaw, które zamiast wprowadzać lepsze rozwiązania, na ogół pogarszają stan prawny i powodują odwrotne od zakładanych skutki. Podobnie i dziś, ciągle zmiany ustaw o szkolnictwie wyższym i o stopniach naukowych powodują odwrotne od zamierzonych efekty.

Nowo uchwalane ustawy czy ich nowelizacje, które miały podnieść poziom badań naukowych prowadzonych w Polsce, nie spowodowały, przynajmniej w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych, zamierzonych celów. O negatywnych skutkach tych ustaw wielokrotnie już pisano¹. W niniejszym krótkim opracowaniu pragnę poczynić kilka refleksji dotyczących stanu badań nad prawem starożytnym, zwłaszcza nad prawem rzymskim. Poprzednio pisano już, że są lata tłuste i lata chude. I te ostatnie widocznie jeszcze nie minęły². By udokumentować to stwierdzenie ograniczę się tylko do przedstawienia spadającej liczby

¹ Najlepiej wyraża obecną sytuację ostatni artykuł J. WILKINA, *Nauka traci swą duszę, my radość z jej uprawiania*, «PAU-za Akademicka» XII czerwiec 519/2020, http://pauza.krakow.pl/519_2020.pdf (dostęp 12 października 2020 r.) „[...] wszechogarniająca punktoza, presja bezustannej oceny, krótkoterminowość perspektyw [...] prowadzi do [...] ograniczenia zakresu wolności badań [...]”.

² Por. M. ZABŁOCKA, *Gorsze lata polskiej romanistyki*, «Zeszyty Prawnicze» 17.4/2017, s. 131-177.

osiąganych tytułów i stopni naukowych oraz liczby publikacji w powiązaniu z kolejnymi zmianami ustaw.

Stan prawny³ dotyczący uzyskiwania stopni i tytułów naukowych (przede wszystkim z uwzględnieniem postępowania habilitacyjnego, ponieważ w tym zakresie zaszły głównie istotne zmiany), jaki istniał u progu drugiego dziesięciolecia XXI w., to ustawa z 12 września 1990 r. *o tytule naukowym i stopniach naukowych*, a następnie ustawa z 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Przewidywały one⁴ przewód habilitacyjny przed Radą Wydziału, a w czasie przewodu: kolokwium habilitacyjne i wykład habilitacyjny. Taki tryb uzyskiwania stopnia naukowego i tytułu mógł być jeszcze stosowany przez dwa lata, po wejściu w życie nowej ustawy⁵ z 2011 r., czyli do postępowań wszczętych nie później niż do 30 września 2013 r. Procedura ta, nazwana później „starą”, była według niektórych zbyt skomplikowana i dlatego została zmieniona nowelizacją, czyli ustawą z 18 marca 2011 r. *o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw*, która w sposób rewolucyjny zmieniła warunki wszczęcia i prowadzenia

³ Poprzednio istniejący stan prawny omawia dokładnie K. WOJTCZAK, *Habilitacje w Polsce Ludowej*, cz.1: *Warunki i przebieg habilitacji w prawie szkół wyższych*, cz. 2: *Warunki i przebieg habilitacji w prawie o stopniach i tytułach naukowych*, «Studia Prawa Publicznego» 1(17)/2017, s. 25-61 oraz 2(18)/2017, s. 43-81. Por. też EADEM, *Tytuł profesora w Polsce w latach 1920-1990*, cz. 1: *Warunki przyznawania tytułu profesora w prawie szkół wyższych*, cz. 2: *Warunki nadawania tytułu profesora w prawie o stopniach i tytułach naukowych*, «Studia Prawa Publicznego» 4(20)/2017, s. 55-94 i 1(21)/2018, s. 55-94, a także *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej*, cz. 1: *Niższe stopnie naukowe*, cz. 2: *Organizacja aspirantury naukowej i studiów doktoranckich*, «Studia Prawa Publicznego» 2(14)/2016, s. 49-92 oraz 4(16)2016, s. 27-65.

⁴ Art. 51 ustawy z 2003 r. brzmiał: „Przewody doktorskie i habilitacyjne, niezakończone do dnia wejścia w życie ustawy, są prowadzone na podstawie przepisów dotychczasowych”.

⁵ Ustawa o szkolnictwie wyższym z 2005 r. przewidywała niewielkie zmiany, przede wszystkim wyznaczanie dwóch recenzentów przez jednostkę organizacyjną prowadzącą postępowanie i dwóch przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułów.

postępowania habilitacyjnych⁶. Najistotniejszą zmianą (poza usunięciem nazwy „rozprawa habilitacyjna” oraz zastąpieniem określenia „przewód habilitacyjny” zwrotem „postępowanie habilitacyjne”) było zniesienie kolokwium habilitacyjnego oraz konieczności wygłoszenia wykładu przed Radą Wydziału. Znaczną część czynności w postępowaniu habilitacyjnym wykonywała komisja habilitacyjna, powoływana przez Centralną Komisję do spraw Stopni i Tytułu Naukowego, która podejmowała uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania lub odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego i przedkładała ją odpowiedniej radzie wydziału. Komisja kierowała się przedstawionymi przez habilitanta osiągnięciami naukowymi oraz złożonymi przez recenzentów opiniami, jednak podejmując swoją uchwałę mogła nie widzieć „na oczy” habilitanta. Była to tzw. nowa procedura. Jednocześnie rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, w wykazie osiągnięć naukowych wylicza w § 3: autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie WoS lub na liście ERICH, zaś w § 4: autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazie lub na liście, o których mowa jest w § 3 dla danego obszaru wiedzy, a ponadto sumaryczny *impact factor* publikacji naukowych według listy JCR zgodnie z rokiem opublikowania, liczbę cytowań publikacji według bazy WoS, index Hirscha opublikowanych publikacji wg bazy WoS, kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach, wygłaszanie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach. Takie wymogi były dla humanistów bardzo trudne do spełnienia. Zaczęto więc krytykować taką procedurę habilitacyjną, podczas której ani komisja habilitacyjna, ani rada wydziału mogły nie poznać habilitanta osobiście, nazywając

⁶ Por. dokładne omówienie przepisów tej ustawy H. IZDEBSKI, J. M. ZIELIŃSKI, *Prawo o szkolnictwie wyższym. Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz do nowelizacji*, Warszawa 2011, s. 435-449 oraz K. WOJTCZAK, *Habilitacja jako warunek awansu naukowego w Polsce w latach 1990-2018*, «Studia Prawa Publicznego» 3(27)/2019, s. 29-72.

ją słusznie zaoczną, lub wręcz inkwizycyjną. Według tych przepisów, można było jeszcze osiągać stopnie i tytuł naukowy, jeśli wszczęcie postępowania nastąpiło nie później niż 30 kwietnia 2019 r. Kolejnym etapem „udoskonalania” polskiej nauki jest wejście w życie tzw. Ustawy 2.0, czyli „Konstytucji dla Nauki” – ustawy z 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U., poz. 1668), która przewiduje obostrzenie rygorów uzyskiwania stopnia i tytułu naukowego. Obostrzenie to, samo w sobie słuszne, nie jest jednak związane z podwyższeniem wymogów stawianych prezentowanym pracom, ale z miejscem ich publikowania i z mobilnością starających się o awans⁷. Najlepsze prace ukazujące się w wydawnictwach, które nie znalazły się na liście opublikowanej przez Ministerstwo, nie będą mogły być wykazane jako „dorobek naukowy” upoważniający do przeprowadzania postępowań związanych z uzyskaniem stopnia czy tytułu⁸.

2. Wprowadzanie wspomnianych zmian powodowało nagłe przyspieszanie postępowań, by zdążyć przed wejściem w życie nowych wymogów wskazanych przez kolejne ustawy. Odzwierciedlają to poniższe zestawienia.

Najpierw przypomnienie danych liczbowych z poprzedniego dziesięciolecia i zestawienie kolejnych trzyletnich okresów w porównaniu z ostatnimi trzema latami (2017-2019).

W pierwszym dziesięcioleciu XXI w. tytuł profesora otrzymały 4 osoby, w latach 2011-2013 kolejne 2 osoby. Lata 2014-2016 to 4 nominacje profesorskie, które były częściowo efektem ucieczki przed

⁷ Por. H. IZDEBSKI, J. M. ZIELIŃSKI, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 348-352. Dokładnej analizy części przepisów Ustawy 2.0 dokonał M. RADAJEWSKI, *Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w świetle prawa o szkolnictwie wyższym i nauce*, «Studia Prawno-Ekonomiczne» 114/2020, s. 81-98.

⁸ Na przykład świetna praca w języku angielskim A. TARWACKIEJ, *European Legal Culture Through the Prism of Jokes. The Example of 'Philogelos'*, zgodnie z Ustawą 2.0, nie mogłaby być przedstawiona jako „dorobek naukowy” o odpowiednim poziomie, ponieważ została opublikowana w wydawnictwie, które nie znajduje się na „liście ministerialnej”.

wprowadzeniem przez ustawę z 2011 r. nowego trybu⁹. Po wejściu w życie tej ostatnio wymienionej, w latach 2017-2019 tytuł profesora uzyskała tylko Anna Tarwacka (postanowienie Prezydenta z 6 lutego 2020 r.). Joanna Misztal-Konecka, której praca ukazuje między innymi rzymskie źródła współczesnych rozwiązań procedury cywilnej, czeka na zakończenie postępowania w Centralnej Komisji.

W pierwszym dziesięcioleciu XXI w. odbyło się 7 kolokwiiw habilitacyjnych, w latach 2011-2013 – 6 kolokwiiw a 2 osoby otrzymały *veniam legendi* już na podstawie nowych przepisów. Stopnie doktora habilitowanego osiągnane w latach 2014-2016 to efekt postępowań habilitacyjnych rozpoczętych w poprzednich latach. Są to jeszcze 2 kolokwia habilitacyjne i 4 postępowania w nowym trybie. W latach 2017-2019 stopień doktora habilitacyjnego otrzymało 5 osób. Postępowanie habilitacyjne dr. Łukasza Marca zostało zakończone w 2018 r. (ale na podstawie rozprawy opublikowanej w 2015 r.), natomiast kolejnych 5 osób uzyskało stopień doktora habilitowanego „rzutem na taśmę” w roku 2019, przed wejściem w życie przepisów Ustawy 2.0 (dniem rozpoczęcia postępowania był dzień postanowienia CK o wszczęciu postępowania, który wyznaczony został na 30 kwietnia 2019 r.). Nowymi doktorami habilitowanymi zostali Sławomir Kursa, Jan Rudnicki, Łukasz Korporowicz, Elżbieta Loska i Dagmara Skrzywanek-Jaworska.

Postępowanie habilitacyjne Piotra Sadowskiego¹⁰, w chwili składania artykułu do druku, jeszcze się nie zakończyło.

Podobnie rzecz ma się z przewodami doktorskimi. W pierwszym dziesięcioleciu obroniono 45 doktoratów, w kolejnym okresie 11 doktoratów, w latach 2014-2016 – 10 doktoratów, w ostatnich latach tylko 7 doktoratów, czyli łącznie (od 2011 do 2019 r.) tylko 27 doktoratów. I znów w ostatnim okresie w 2018 r. odbyły się trzy obrony doktorskie: Ludomira Bogacza, Grzegorza Nancki i Piotra Sawickiego, a „rzutem

⁹ Wymogi dotyczące osiągnięć przy ubieganiu się o tytuł profesora zostały częściowo złagodzone przez kolejną nowelizację, czyli ustawę z 11 lipca 2014 r. (Dz.U., poz. 1198) o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw, art. 8.

¹⁰ P. SADOWSKI, *Szkoła prawa w rzymskim i bizantyńskim Bejrucie. Studium prawno-historyczne*, Opole 2019, ss. 306.

na taśmę” w 2019 r. odbyło się 5 obron prac doktorskich (ks. Tomasz Rehlis, Wojciech Kosior, Justyna H. Poliszak, Ewa Maria Vesper i Bartłomiej Woźniak). W lutym 2020 r., ale jeszcze według starych przepisów, obronił się ks. Karol Adamczewski.

Podstawą ubiegania się o tytuł, oprócz pozostałego dorobku naukowo-dydaktycznego i organizacyjnego, były monografie Anny Tarwackiej¹¹ i Joanny Misztal-Koneckiej¹².

Prace przedstawiane w celu otwarcia postępowania habilitacyjnego to monografie Łukasza Marca¹³, Sławomira P. Kursy¹⁴, Elżbiety Loski¹⁵, Jana Rudnickiego¹⁶, Łukasza J. Korporowicza¹⁷ i Dagmary Skrzywanek-Jaworskiej¹⁸.

W ostatnich dniach Maria B. Nowak¹⁹ wszczęła postępowanie habilitacyjne.

Rezultatem obronionych ostatnio prac doktorskich jest tylko monografia Grzegorza Nancki²⁰. Ponadto doczekały się publikacji prace

¹¹ A. TARWACKA, *European Legal Culture Through the Prism of Jokes. The Example of 'Philogelos'*, Wrocław 2018, ss. 226.

¹² J. MISZTAŁ-KONECKA, *Uгода w postępowaniu cywilnym. Studium z zakresu prawa polskiego na tle prawa rzymskiego*, Lublin 2019, ss. 505

¹³ Ł. MARZEC, *Między Rzymem, Dunajem a Murem Hadriana. Prawo rzymskie i Europa w 'De Usu et Autoritate Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum' (1653) Arthura Ducka*, Kraków 2015, ss. 254 [w rzeczywistości praca ukazała się dopier w 2017 r.].

¹⁴ S.P. KURSA, *Testator i formy testamentu w rzymskim prawie justyniańskim*, Warszawa 2017, ss. 351.

¹⁵ E. LOSKA, *Pozycja prawna aktorów w starożytnym Rzymie*, Warszawa 2018, ss. 369.

¹⁶ J. RUDNICKI, *Dekodfikacja prawa cywilnego w Polsce*, Bielsko-Biała 2018, ss. 264.

¹⁷ Ł.J. KORPOROWICZ, *Prawo rzymskie w Anglii w XVIII wieku. Nauczanie, studia, nauka*, Łódź 2019, ss. 237.

¹⁸ D. SKRZYWANEK-JAWORSKA, *Darowizna remuneratoryjna w rzymskim prawie pandektowym i XIX-wiecznym ustawodawstwie niemieckim*, Łódź 2019, ss. 292.

¹⁹ M.B. NOWAK, *Bastards in Egypt: Social and Legal Illegitimacy in the Roman Era* [= «The Journal of Juristic Papyrology. Supplement» 37], Leuven 2020, ss. 353.

²⁰ G. NANCKA, *Prawo rzymskie w pracach Marcellego Chlamtacza*, Katowice 2019, ss. 277.

doktorskie obronione w poprzednich okresach: Tomasz Szelaża²¹ i Izabeli Leraczyk²².

3. Tak jak w poprzednich latach romanisści polscy poświęcają wiele uwagi tłumaczeniu źródeł, opatrując tekst komentarzem.

Dokończono zostało fundamentalne dzieło zespołu krakowskiego przy współpracy z przedstawicielami innych ośrodków, czyli *'Digesta Iustiniani'* – *Digesta justyniańskie*, tekst i przekład, VI.1 (księga 45-47); VII.2 (księgi 48-50), pod redakcją Tomasza Palmirskiego²³, [zespół: Krzysztof Hilman, Magdalena Hładyszewska, Piotr Niczyפורuk, Tomasz Palmirski, Anna Maria Wasyl, Jan Zabłocki, przy współpracy: Jerzego Krzynówka (różne fragmenty), Piotra Kołodki (różne fragmenty), Przemysława Kubiaka (księga 48), Anny Pikulskiej-Radomskiej (księga 48), Jarosława Reszczyńskiego (różne fragmenty).

Tomasz Palmirski, i Krzysztof Hilman przedstawili²⁴ nowe tłumaczenie²⁵ podręcznika prawa z VI w., czyli *Institutiones Iustiniani*.

Ukazało się też nowe²⁶, poprawione tłumaczenie Frontinusa, poszerzone o traktaty mierniczych²⁷.

Zespół pracowników KUL udostępnił polskiemu czytelnikowi korespondencję Pliniusza z cesarzem Trajanem²⁸.

²¹ T. SZELAŻA, *Cesarza Julian Apostata i jego ustawa szkolna*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2017, ss. 157.

²² I. LERACZYK, *'Ius belli et pacis' w republikańskim Rzymie*, Lublin 2018, ss. 256.

²³ *'Digesta Iustiniani'* – *Digesta justyniańskie*, tekst i przekład, red. T. PALMIRSKI, Kraków 2017, VI.1, ss. 379; VII.2, ss. 449.

²⁴ *Institutiones Iustiniani*, red. T. PALMIRSKI, tłum. T. PALMIRSKI, K. HILMAN, wstęp J. RESZCZYŃSKI, Kraków 2018, ss. 434.

²⁵ Tłumaczenie: *Institutiones Iustiniani* z języka łacińskiego przełożył i przypisami opatrzył CEZARY KUNDEREWICZ, Warszawa 1986, ma już antykwaryczny charakter.

²⁶ Por. C. KUNDEREWICZ, który przełożył na polski, opracował i wstępem opatrzył: *Frontinus. O akweduktach miasta Rzymu*, Warszawa 1961, ss. 127, a także opracował wydanie teubnerowskie *Sex. Iulii Frontini 'De aquaeductu urbi Romae'*, Leipzig 1975, ss. 69.

²⁷ *Frontinus. O akweduktach Miasta Rzymu. Traktaty mierniczych*, red. A. PIKULSKA-RADOMSKA, K.[T.] TADAJCZYK, Łódź 2017, ss. 149. Wydanie z 1961 r. przejrzał i poprawił K.T. TADAJCZYK. Przekładu traktatów mierniczych dokonała A. MACIEJEWSKA.

²⁸ *Korespondencja Pliniusza Młodszeo z cesarzem Trajanem. Tekst i tłumaczenie*, przekł. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, A. ŁUKA, Lublin 2017, ss. 482 oraz *Pliniusz*

Jarosław Rominkiewicz dokonał tłumaczenia edyktu Dioklecjana z 295 r. oraz noweli 154 Justyniana i noweli 2 Justyna II. opatrując je obszernym komentarzem i porównywaniem z poprzednio obowiązującymi prawami na omawianych terytoriach²⁹.

Zainteresowaniem cieszyło się też prawodawstwo Hammurabiego, które doczekało się nowego tłumaczenia pióra badacza zagadnień prawno-gospodarczych tego okresu – Witolda Tyborowskiego³⁰, a także wznowienia starego opracowania Kodeksu Hammurabiego³¹ w nowej szacie graficznej³².

Nadal kontynuowane są pojedyncze publikacje poświęcone tłumaczeniu źródeł starożytnych, w tym zwłaszcza stała rubryka *Monumenta aere perenniora*, w której A. Tarwacka przedstawia, tłumaczy i komentuje w «Zeszytach Prawniczych» kolejne tytuły *Noctes Atticae* Aulusa Gelliusa.

4. W poprzednich okresach można było porównywać liczbę monografii odnoszącą się do poszczególnych działów, jak prawo rodzinne, spadkowe, zobowiązania. Niestety, za lata 2017-2019 nie można dokonać takich porównań, ponieważ oprócz publikacji przedstawionych powyżej ukazały się tylko nieliczne prace o charakterze monograficznym.

Młodszy. *Korespondencja z cesarzem Trajanem. Komentarz*, przekł. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, A. ŁUKA, Lublin 2017, ss. 346.

²⁹ J. ROMINKIEWICZ, *Nowele Justyniana I i Justyna II przeciw kazirodczym małżeństwom w Mezopotamii, Osroenie i Eufratezji*, Wrocław 2019, ss. 132.

³⁰ W. TYBOROWSKI, *Prawa Hammurabiego. Dināt mišarim*, Poznań 2019, ss. 117.

³¹ Pierwsze wydanie tego pomnikowego źródła prawa Mezopotamii, w czeskim tłumaczeniu i opracowaniu Josefa KLÍMY, które na polski przełożył Cezary KUNDEREWICZ, Warszawa 1957, ma już antykwaryczny charakter.

³² *Prawa Hammurabiego*, Kraków 2019, ss. 308. Por. rec. T. MIKOŁAJCZAK, W. TYBOROWSKI, *Prawa Hammurabiego wczoraj i dziś. Nauka, postęp i czas w humanistyce na przykładzie "Praw Hammurabiego" opracowanych przez Josefa Klímę i przełożonych przez Cezarego Kunderewicza*, «CPH» 71.2/2019, s. 303-316.

Do takich należy monografia Marka Kuryłowicza³³, który kontynuuje prace badawcze w oparciu nie tylko o źródła prawnicze, ale i o dotychczas prawie niewykorzystywane inskrypcje.

Króciutkie opracowania mające charakter monografii to dwie publikacje z prawa spadkowego Sławomira Patrycjusza Kursy³⁴.

Tradycji prawa rzymskiego dotyczy praca Grzegorza Blicharza³⁵.

I niestety więcej opracowań monograficznych romanistów nie ukazało się w ciągu ostatnich trzech lat.

Natomiast należy odnotować cztery monografie historyków poświęcone ustrojowi Rzymu. Są to: Emilia Twarowska-Antczak³⁶, Hanna Appel³⁷, Andrzej Graczkowski³⁸ i Łukasz Smorczewski³⁹.

5. W dowód uznania osiągnięć naukowych Profesora Janusza Sondla przygotowywana była przez jego przyjaciół i uczniów praca na uczczenie Jego osiemdziesięciolecia urodzin. Niestety, przerodziła się ona w księgę ku czci Profesora⁴⁰.

³³ M. KURYŁOWICZ, *Rzymskie prawo oraz zwyczaje grobowe i pogrzebowe*, Lublin 2020, ss. 288.

³⁴ S.P. KURSA, *Otwarcie testamentu w prawie rzymskim*, Kraków 2019, ss. 149; IDEM, *Wykonanie testamentu w prawie rzymskim*, Warszawa 2019, ss. 129.

³⁵ G. BLICHAZ, 'Commons' – dobra wspólnie użytkowane. *Prawnoporównawcze aspekty korzystania z zasobów wodnych*, Bielsko-Biała 2017, ss. 196.

³⁶ E. TWAROWSKA-ANTCZAK, *Od 'lex Iulia municipalis' do flawijskich 'leges municipales'. Rozwój rzymskiej administracji municypalnej w okresie od Juliusza Cezara do Domicjana*, Warszawa 2018, ss. 306.

³⁷ H. APPEL, *'Ite in suffragium'.* *O wyborach w republikańskim Rzymie*, Toruń 2019, ss. 281.

³⁸ A. GRACZKOWSKI, *O reformie wojskowej Mariusza. Narodziny i rozwój armii zawodowej w starożytnym Rzymie (II – I w. p. n. e.)*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2019, ss. 559.

³⁹ Ł. SMORCZEWSKI, *Administracja diecezji Pontu w późnym Cesarstwie Rzymskim*, Poznań 2019, ss. 265.

⁴⁰ *'Semper Fidelis'. Prace dedykowane pamięci Profesora Janusza Sondla legendzie krakowskiego fakultetu prawniczego*, red. D. MALEC, Ł. MARZEC, T. PALMIRSKI, Kraków 2017, ss. 574.

Kolejne opracowania poświęcone pamięci Prof. Janusza Sondla to *Prawne aspekty podróży i turystyki – historia i współczesność*⁴¹ oraz specjalny numer «Zeszytów Prawniczych»⁴² z artykułami wszystkich bliskich Profesorowi romanistów polskich.

W celu przypomnienia sylwetek wcześniej zmarłych romanistów opublikowano *‘Ad laudem Magistri Nostri’. Mistrzowie. Dzieła polskiej romanistyki*, pod redakcją Ewy Gajdy⁴³.

Wspominkowy, historyczny charakter ma publikacja Antoniego Dębińskiego, *Gawędy na Jubileusz*⁴⁴.

6. Romanistyka polska przeżywała też jaśniejsze dni związane z jubileuszami znakomitych żyjących naukowców.

W dowód uznania osiągnięć naukowych, w dniu odnowienia doktoratu i dziewięćdziesięciolecia urodzin Witolda Wołodkiewicza, został Mu poświęcony ostatni tom⁴⁵ czasopisma włoskiego «Index» 47/2019 – *Omaggio a Witold Wołodkiewicz Nonagenario* (ss. 676) zawierający, oprócz artykułów dedykowanych Profesorowi, “Opinioni al Magnifico Rettore dell’Università di Varsavia concernenti il Prof. Dr. Witold Wołodkiewicz: Luigi Capogrossi Colognesi s. 3-6; Luigi Labruna s. 7-9; Marek Kuryłowicz s. 10-12”.

Z okazji siedemdziesięcioletnia urodzin Marka Kuryłowicza został Mu wręczony specjalny numer «Zeszytów Prawniczych» 19.1/2019 z artykułami osób związanych z Profesorem. Charakter rocznicowy ma też praca ofiarowana Bronisławowi Sitkowi⁴⁶.

⁴¹ *Prawne aspekty podróży i turystyki – historia i współczesność. Prace poświęcone pamięci Profesora Janusza Sondla*, red. P. CYBULA, Kraków 2018, ss. 663.

⁴² «Zeszyty Prawnicze» 17.4/2017, ss. 270.

⁴³ *‘Ad laudem Magistri Nostri’. Mistrzowie. Dzieła polskiej romanistyki*, red. E. GAJDA, Toruń 2018, ss. 342.

⁴⁴ A. DĘBIŃSKI, *Gawędy na Jubileusz* [KUL], Lublin 2018, ss. 140.

⁴⁵ Por. C. CASCIONE [nota per Witold Wołodkiewicz], «Index 47/2019, s. 1-2.

⁴⁶ *‘In varietate concordia’*. Księga jubileuszowa z okazji XXX-lecia pracy naukowej Prof. Bronisława Sitka, red. K. CIUĆKOWSKA, J.J. SZCZERBOWSKI, Warszawa 2019, ss. 363.

Z radością należy powitać pierwsze polskie wydawnictwo internetowe powstałe z inicjatywy E. Gajdy: *'Sapientia Iuris'. Prawo Rzymskie i Kanoniczne. Historia Prawa* 1/2018. Czekamy na kolejne tomy.

7. W omawianym okresie ukazały się też prace zbiorowe.

Przede wszystkim należy wymienić nowatorską publikację, *'Ius est ars Boni et Aequi'. Sztuka w prawie, prawo w sztuce*, wyróżniającą się nie tylko bogatą szatą graficzną, ale nade wszystko ciekawymi artykułami⁴⁷, które ukazują, że prawo, a zwłaszcza jego historię, można badać przez studiowanie sztuki.

W nurt tradycji lubelskich zainteresowań prawem karnym wpisuje się obszerne opracowanie *Przemoc w świecie starożytnym: źródła – struktura – interpretacje*⁴⁸.

Z powodu „kategoryzacji i punktów otrzymywanych przez autorów za publikacje, w zależności od miejsca ich opublikowania” narzuconych przez ustawy, pokłosem ciekawych konferencji nie są, tak jak dotychczas, samodzielne tomy, ale z konieczności wydawanie wygłoszonych referatów w formie artykułów w wysoko punktowanych wydawnictwach. Należy tu wymienić przede wszystkim, w porządku chronologicznym, «Łódzkie Studia Teologiczne» 27.2/2018 publikujące referaty z konferencji *'Gaius noster'. Polskie studia nad Instytucjami Gaiusa w latach 1816-2016*, Lublin 17-18 października 2016 r., «Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Prawo» 22/2018, z konferencji *Rzymskie korzenie procesu karnego*, Rzeszów 26-27 października 2017 r. oraz «Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Prawo» 24/2019 i 25/2019 z konferencji *Środki dowodowe, historia, tradycja, współczesność*, Łańcut 18-19 października 2018 r., «Gdańskie Studia Prawnicze» (*Roman Maritime Law. Maritime Legal Traditions and Modern Legal Issues*) 41.3/2019, zawierające wystąpienia będące pokłosem międzynarodowych konferencji *Roman maritime law* zorganizowanych w latach 201-2019, a także Białostockie «Miscellanea Historico-Iuridica» 17.2/2018

⁴⁷ *'Ius est ars Boni et Aequi'. Sztuka w prawie, prawo w sztuce*, red. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, Lublin 2019, ss. 393.

⁴⁸ *Przemoc w świecie starożytnym: źródła – struktura – interpretacje*, red. D. SŁAPEK, I. ŁUĆ, Lublin 2017, ss. 497.

całe poświęcone prawu rzymskiemu z artykułami przedstawicieli prawie wszystkich ośrodków akademickich w Polsce.

Oczywiście, oprócz wyżej wspomnianych tomów, ukazywały się liczne artykuły w czasopismach polskich i zagranicznych czy pozycje o charakterze popularno-naukowym. Należy zwrócić uwagę na wzrost zainteresowania procesem prywatnym, który poprzednio nie cieszył się zbyt dużą popularnością. Tytułem przykładu różnorodności zainteresowań badaczy można wymienić pozycje: Mateusza Langer⁴⁹, czy Witolda Wołodkiewicza⁵⁰.

8. Mam nadzieję, że powyżej przedstawiony, nie tak świetlany jak poprzednio, stan romanistyki polskiej wynika nie z upadku myśli, ale z „konieczności” (?) szybszego opublikowania pracy przed obligatoryjnym stosowaniem nowych przepisów i z „gimnastyki” spowodowanej poszukiwaniem odpowiedniego punktowo miejsca ogłoszenia swej publikacji. Natomiast braku nowych, wartościowych opracowań monograficznych niezwiązanych z chęcią uzyskania awansu naukowego, nie można już tłumaczyć zachodzącymi zmianami legislacyjnymi.

KILKA REFLEKSIJ O STANIE POLSKIEJ ROMANISTYKI NA TLE ZMIAN USTAW O SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

Streszczenie

Celem artykułu jest ukazanie, jak kolejne zmiany ustaw dotyczących stopni i tytułu naukowego oraz szkolnictwa wyższego powodowały nagle „przyspieszenie” w staraniu się o uzyskanie stopnia i tytułu, co nie zawsze było związane z jakością publikacji potrzebnych do osiągnięcia awansu naukowego.

⁴⁹ M. LANGER, *Rudymenty systemu podatkowego starożytnej Grecji*, [w:] *Z dziejów historii podatków. Wybrane problemy*, Łódź 2017, s. 59-65.

⁵⁰ W. WOŁODKIEWICZ, *Spotkania Koziółka Matołka z prawem*, «Palestra» 62.12/2017, s. 92-96.

A FEW REFLECTIONS ON THE STATE OF POLISH ROMANISTIC STUDIES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN POLAND'S HIGHER EDUCATION

Summary

The aim of this article is to show how subsequent changes in Polish law on the award of academic degrees and the academic title, and in the country's system of higher education have caused a sudden leap in the number of applications for a degree or title, not always accompanied by a sufficiently good quality of the publications candidates produce for academic promotion.

Słowa kluczowe: ustawy o szkolnictwie wyższym i o stopniach naukowych; postępowanie habilitacyjne; publikacja i tłumaczenie źródeł; monografie romanistyczne.

Keywords: Polish legislation on higher education and academic degrees; the habilitation process; publication and translation of source materials; Romanist monographs.

Wykaz wydawnictw źródłowych

- 'Digesta Iustiniani' – Digesta justyniańskie*, tekst i przekład, red. T. PALMIRSKI, Kraków 2017, VI.1, ss. 379; VII.2, ss. 449.
- Frontinus. O akweduktach miasta Rzymu*, przekład C. KUNDEREWICZ, Warszawa 1961, ss. 127.
- Frontinus. O akweduktach Miasta Rzymu. Traktaty mierniczych*, red. A. PIKULSKA-RADOMSKA i K.[T.] TADAJCZYK, Łódź 2017, ss. 149. Wydanie z 1961 r. przejrzał i poprawił K.T. TADAJCZYK. Przekładu traktatów mierniczych dokonała A. MACIEJEWSKA.
- Institucje Justyniana z języka łacińskiego* przełożył i przypisami opatrzył C. KUNDEREWICZ, Warszawa 1986, ss. 292;
- 'Institutiones Iustiniani'*, *Institucje Justyniańskie, Tekst i przekład*, red. T. PALMIRSKI, Kraków 2018, ss. 434.
- Korespondencja Pliniusza Młodszeo z cesarzem Trajanem. Tekst i tłumaczenie*, przekł. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, A. ŁUKA, Lublin 2017, ss. 482.
- Pliniusz Młodszy. Korespondencja z cesarzem Trajanem. Komentarz*, przekł. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, A. ŁUKA, Lublin 2017, ss. 346.

Prawa Hammurabiego, Kraków 2019, ss. 308.

ROMINKIEWICZ J., *Nowele Justyniana I i Justyna II przeciw kazirodczym małżeństwom w Mezopotamii, Osroenie i Eufratezji*, Wrocław 2019, ss. 132.

TYBOROWSKI W., *Prawa Hammurabiego. Dīnāt mišarim*, Poznań 2019, ss. 117.

Bibliografia

'*Ad laudem Magistri Nostri*'. *Mistrzowie. Dzieła polskiej romanistyki*, red. E. GAJDA, Toruń 2018, ss. 342.

BLICHARZ G., 'Commons' – dobra wspólnie użytkowane. *Prawnoporównawcze aspekty korzystania z zasobów wodnych*, Bielsko-Biała 2017, ss. 196.

CASCIONE C. [nota per Witold Wołodkiewicz], «Index 47/2019, s. 1-2.

DĘBIŃSKI A., *Gawędy na Jubileusz [KUL]*, Lublin 2018, ss. 140.

GAJDA E., 'Sapientia Iuris'. *Prawo Rzymskie i Kanoniczne. Historia Prawa* 1/2018.

GRACZKOWSKI A., *O reformie wojskowej Mariusza. Narodziny i rozwój armii zawodowej w starożytnym Rzymie (II – I w. p. n. e.)*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2019, ss. 559.

H. IZDEBSKI, J.M. ZIELIŃSKI, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, ss. 699.

H. IZDEBSKI, J. M. ZIELIŃSKI, *Prawo o szkolnictwie wyższym. Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz do nowelizacji*, Warszawa 2011, ss. 801.

'*In varietate concordia*'. *Księga jubileuszowa z okazji XXX-lecia pracy naukowej Prof. Bronisława Sitka*, red. K. CIUĆKOWSKA, J.J. SZCZERBOWSKI, Warszawa 2019, ss. 363.

'*Ius est ars Boni et Aequi*'. *Sztuka w prawie, prawo w sztuce*, red. A. DĘBIŃSKI, M. JOŃCA, I. LERACZYK, Lublin 2019, ss. 393.

KORPOROWICZ Ł.J., *Prawo rzymskie w Anglii w XVIII wieku. Nauczanie, studia, nauka*, Łódź 2019, ss. 237.

KURSA S.P., *Otwarcie testamentu w prawie rzymskim*, Kraków 2019, ss. 149.

KURSA S.P., *Testator i formy testamentu w rzymskim prawie justyniańskim*, Warszawa 2017, ss. 351.

KURSA S.P., *Wykonanie testamentu w prawie rzymskim*, Warszawa 2019, ss. 129.

KURYŁOWICZ M., *Rzymskie prawo oraz zwyczaje grobowe i pogrzebowe*, Lublin 2020, ss. 288.

LANGER M., *Rudymenty systemu podatkowego starożytnej Grecji*, [w:] *Z dziejów Historii podatków. Wybrane problemy*, Łódź 2017, s. 59-65.

LERACZYK I., '*Ius belli et pacis*' w republikańskim Rzymie, Lublin 2018, ss. 256.

- LOSKA E., *Pozycja prawna aktorów w starożytnym Rzymie*, Warszawa 2018, ss. 369.
- MARZEC Ł., *Między Rzymem, Dunajem a Murem Hadriana. Prawo rzymskie i Europa w 'De Usu et Autoritate Iuris Civilis Romanorum in Dominiis Principum Christianorum' (1653) Arthura Ducka*, Kraków 2015, ss. 254 [w rzeczywistości praca ukazała się dopiero w 2017 r.].
- MIKOŁAJCZAK T., TYBOROWSKI W., *Prawa Hammurabiego wczoraj i dziś. Nauka, postęp i czas w humanistyce na przykładzie „Praw Hammurabiego” opracowanych przez Józefa Klímę i przełożonych przez Cezarego Kunderewicza*, «CPH» 71.2/2019, s. 303-316.
- MISZTAŁ-KONECKA J., *Uгода w postępowaniu cywilnym. Studium z zakresu prawa polskiego na tle prawa rzymskiego*, Lublin 2019, ss. 505.
- NANCKA G., *Prawo rzymskie w pracach Marcelego Chlamtacza*, Katowice 2019, ss. 277.
- NOWAK M.B., *Bastards in Egypt: Social and Legal Illegitimacy in the Roman Era* [= «The Journal of Juristic Papyrology. Supplement» 37], Leuven 2020, ss. 353.
- Prawne aspekty podróży i turystyki – historia i współczesność. Prace poświęcone pamięci Profesora Janusza Sondla*, red. P. CYBUŁA, Kraków 2018, ss. 663.
- Przemoc w świecie starożytnym: źródła – struktura – interpretacje*, red. D. SŁAPEK, I. ŁUĆ, Lublin 2017, ss. 497.
- RADAJEWSKI M., *Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w świetle Prawa o Szkolnictwie Wyższym i Nauce*, «Studia Prawno-Ekonomiczne» 114/2020, s. 81-98.
- RUDNICKI J., *Dekodyfikacja prawa cywilnego w Polsce*, Bielsko-Biała 2018, ss. 264.
- SADOWSKI P., *Szkoła prawa w rzymskim i bizantyńskim Bejrucie. Studium prawnohistoryczne*, Opole 2019, ss. 306.
- 'Semper Fidelis'. Prace dedykowane pamięci Profesora Janusza Sondla legendzie krakowskiego fakultetu prawniczego*, red. D. MALEC, Ł. MARZEC, T. PALMIRSKI, Kraków 2017, ss. 574.
- SKRZYWANEK-JAWORSKA D., *Darowizna remuneratoryjna w rzymskim prawie pandektowym i XIX-wiecznym ustawodawstwie niemieckim*, Łódź 2019, ss. 292.
- SMORCZEWSKI Ł., *Administracja diecezji Pontu w późnym Cesarstwie Rzymskim*, Poznań 2019, ss. 265.
- SZELĄG T., *Cesarz Julian Apostata i jego ustawa szkolna*, Zabrze-Tarnowskie Góry 2017, ss. 157.

- TARWACKA A., *European Legal Culture Through the Prism of Jokes. The Example of 'Philogelos'*, Wrocław 2018, ss. 226.
- TWAROWSKA-ANTCZAK E., *Od 'lex Iulia municipalis' do flawijskich 'leges municipales'. Rozwój rzymskiej administracji municypalnej w okresie od Juliusza Cezara do Domicjana*, Warszawa 2018, ss. 306.
- WILKIN J., *Nauka traci swą duszę, my radość z jej uprawiania*, «PAU-za Akademička» XII. czerwiec 519/2020, http://pauza.krakow.pl/519_2020.pdf (dostęp 12 października 2020 r.).
- WOJTCZAK K., *Habilitacja jako warunek awansu naukowego w Polsce w latach 1990-2018*, «Studia Prawa Publicznego» 3(27)/2019, s. 29-72.
- WOJTCZAK K., *Habilitacje w Polsce Ludowej, cz.1: Warunki i przebieg habilitacji w prawie szkół wyższych, cz. 2: Warunki i przebieg habilitacji w prawie o stopniach i tytułach naukowych*, «Studia Prawa Publicznego» 1(17)2017, s. 25-61, oraz 2(18)/2017, s. 43-81.
- WOJTCZAK K., *O stopniach naukowych w Polsce Ludowej, cz.1: Niższe stopnie naukowe, cz. 2: Organizacja aspirantury naukowej i studiów doktoranckich*, «Studia Prawa Publicznego» 4(16)2016, s. 27-65 i 2(14)2016, s. 49-92.
- WOJTCZAK K., *Tytuł profesora w Polsce w latach 1920-1990, cz. 1: Warunki przyznawania tytułu profesora w prawie szkół wyższych, cz. 2: Warunki nadawania tytułu profesora w prawie o stopniach i tytułach naukowych*, «Studia Prawa Publicznego» 4(20)/2017, s. 55-94 i 1(21)/2018, s. 55-94.
- WOŁODKIEWICZ W., *Spotkania Koziołka Matołka z prawem*, «Palestra» 62.12/2017, s. 92-96.
- ZABŁOCKA M., *Gorsze lata polskiej romanistyki*, «Zeszyty Prawnicze» 17.4/2017, s. 131-177.